

SKRÍNINGOVÉ ONKOLOGICKÉ PROGRAMY NA SLOVENSKU

Skríningové onkologické programy na Slovensku v súčasnosti nadväzujú na Európsky plán boja proti rakovine a reagujú na potrebu dlhodobého znižovania incidencie a prevalencie onkologických ochorení spojených so signifikantnou morbiditou a mortalitou. Zachytenie ochorenia už v štádiu prekanceróz alebo vo včasnom štádiu nádoru môže významne zlepšiť prognózu pacientov.

Na Slovensku v súčasnosti prebiehajú tri organizované onkologické skríningové programy: skríning rakoviny prsníka, skríning rakoviny krčka maternice a skríning rakoviny hrubého čreva a konečníka. Zároveň začala príprava na nastavenie podmienok pre skríning rakoviny pľúc a skríning rakoviny prostaty.

Aby sa zabezpečilo napĺňanie všetkých podmienok kvalitného onkologického skríningu, Národný onkologický inštitút (NOI) sa pod vedením Ministerstva zdravotníctva SR v septembri 2024 zapojil do štvorročného medzinárodného projektu **EUCanScreen** (<https://eucanscreen.eu/>).

Projekt EUCanScreen je navrhnutý tak, aby riešil výzvy spojené s vytvorením nového systému skríningu rakoviny podporovaného EÚ a zabezpečil vysokú výkonnosť skríningových programov vo všetkých členských štátoch. Zároveň podporuje tvorbu stratégií a politík zameraných na znižovanie záťaže rakovinou so zohľadnením individuálnych aj populačných rizikových faktorov.

Cieľom projektu EUCanScreen je na základe najnovších medicínskych dôkazov zabezpečiť aktualizáciu a udržateľnú implementáciu vysokokvalitného skríningu rakoviny prsníka, krčka maternice, hrubého čreva a konečníka. Zároveň si projekt kladie za cieľ vytvárať štandardizované odporúčania pre ďalšie onkologické skríningové programy s dostatočnými dôkazmi o medicínskom prínose, ako je skríning rakoviny pľúc, prostaty a v niektorých krajinách a regiónoch Európy aj skríning rakoviny žalúdka. Napĺňanie cieľov projektu EUCanScreen má viesť k zníženiu mortality a záťaže rakovinou, ako aj k posilneniu rovnosti v rámci EÚ.

Projekt EUCanScreen pozostáva z **11 pracovných balíčkov (WP): WP1 – Project coordination** (Koordínácia projektu), **WP2 – Dissemination** (Šírenie výsledkov projektu), **WP3 – Evaluation of the project** (Hodnotenie projektu), **WP4 – Sustainability** (Udržateľnosť), **WP5 – Monitoring** (Monitorovanie), **WP6 – Addressing barriers and facilitators** (Riešenie bariér a podporných faktorov), **WP7 – Implementation research** (Implementačný výskum), **WP8 – Facilitation** (Podpora implementácie), **WP9 – Risk-based approach** (Rizikovo orientovaný prístup), **WP10 – Modelling and health technology assessment** (Modelovanie a hodnotenie zdravotníckych technológií – HTA) a **WP11 – Capacity building** (Budovanie kapacít).

Výber jednotlivých pracovných balíčkov v projekte JA CanScreen, do ktorých sa Slovensko v zastúpení MZ SR a NOI zapojilo, vychádza z reálnych potrieb a zo zhodnotenia aktuálneho stavu riadenia a organizácie skríningových programov, ako aj z priebežného hodnotenia a udržateľnosti už prebiehajúcich skríningových programov vrátane pozývania, monitorovania a hodnotenia kvality. Zároveň reflektuje potrebu zavedenia nových skríningových programov.

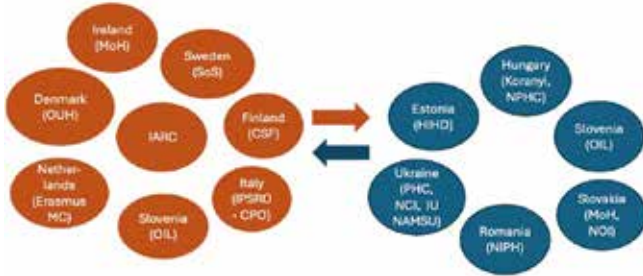

...pokračovanie úvodného slova na strane 57

pokračovanie úvodného slova...

Slovensko patrí spolu s ďalšími piatimi krajinami medzi „**target countries**“, teda cieľové krajiny, určené na úzku spoluprácu s odborníkmi zo skúsených krajín („**supporting countries**“).

V rámci **WP4, WP8 a WP10** sa spoločne identifikujú a navrhujú riešenia pre vybrané oblasti v celom procese už zavedených alebo pripravovaných skrúningových programov. **WP11** je zacielený predovšetkým na rozširovanie kapacít, vzdelávanie odborníkov pre implementáciu populačného skrúningu, zavádzanie štandardizovaných indikátorov kvality a zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti programu. Ponúka kurzy zamerané na budovanie kapacít a zlepšenie kvality výkonov v skrúningu, napríklad „**Training of low-dose CT scans**“, na ktorom sa minulý rok zúčastnili štyria slovenskí odborníci. Taktiež zahŕňa kolonoskopické kurzy „**Train Colonoscopy Trainers Course**“ a endoskopické kurzy „**Upper GI Endoscopy: How to Improve Your Cancer Detection Rate**“, záujem o ne prejavili aj lekári, ktorí sa venujú skrúningovým vyšetreniam.

Najväčší prínos pre Slovensko v rámci projektu JA CanScreen spočíva v možnosti spolupráce s európskymi krajinami a vzájomnom zdieľaní skúseností, ako aj v postupnom nastavovaní a zlepšovaní existujúcich skrúningových programov a v kvalitnej príprave a implementácii nových skrúningových programov.

Prvého júla 2025 došlo k novelizácii zákona č. 577/ 2024 Z. z. v časti **§ 2b Skrúning onkologických chorôb**, ku ktorej sa aktuálne pripravujú dve nové vyhlášky: *vyhláška MZ SR, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vykonávaní skrúningov onkologických chorôb*, a *vyhláška MZ SR, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách a kritéri-*

ách na pracoviská, na ktorých sa vykonávajú skrúningy onkologických chorôb, a na pracovníkov, ktorí vykonávajú výkony v súvislosti so skrúningami onkologických chorôb. V prechodnom období po nadobudnutí účinnosti vyhlášok sa skrúning realizuje v súlade s platnými štandardnými postupmi podľa ustanovenia § 4 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z.

Novinkou v oblasti riadenia skrúningov je začatie realizácie projektu „**Zriadenie a činnosť Národného skrúningového centra**“ v januári 2026 (<https://www.health.gov.sk/?Zriadenie-Narodneho-skrúningoveho-centra>). Cieľom projektu je systematicky zlepšiť skrúningové služby na Slovensku vytvorením centrálnej koordinačnej a riadiacej jednotky – **Národného skrúningového centra (NSC)**. Projekt posilní metodické riadenie pilotného zavádzania nových skrúningových programov a zabezpečí efektívnu implementáciu, monitorovanie a hodnotenie existujúcich programov včasného zachytávania ochorení.

NSC bude disponovať odbornými kapacitami a primeraným materiálno-technickým zázemím a bude fungovať v súlade s medzinárodne uznávanými štandardmi organizovaného skrúningu. Zároveň bude plniť úlohu centrálného orgánu pre hodnotenie kvality skrúningových pracovísk a výkonnosti programov s cieľom zabezpečiť transparentné, dátovo podložené riadenie a kontinuálne zvyšovanie kvality. Projekt NSC sa zároveň zameriava na zlepšenie dostupnosti skrúningových programov pre znevýhodnené a ťažko dostupné skupiny obyvateľstva, čím prispeje k znižovaniu nerovností v zdraví.

Záverom, problematike onkologických skrúningov sa na Slovensku venuje zvýšená pozornosť a je nevyhnutné, aby sa skrúningové programy rozvíjali v súlade s európskymi odporúčaniami. Vzorom pre Slovensko môžu byť krajiny, v ktorých sú skrúningové programy etablované už niekoľko desaťročí. Zvyšovanie kvality skrúningových programov má zabezpečiť novovzniknuté Národné skrúningové centrum, ktoré bude pôsobiť ako koordinačná a riadiaca jednotka. Národný onkologický inštitút sa bude na zefektívňovaní skrúningových programov podieľať v rámci projektu JA CanScreen ako partner MZ SR.

MVDr. Jana Trautenberg Ricová
Národný onkologický inštitút